

МОНІТОРИНГ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

MONITORING OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

У статті обґрунтовано переваги використання моніторингу як інструменту управління еколого-економічною безпекою України. Представлено теоретичну декомпозицію системи моніторингу економічної безпеки України, в основу якої, на відміну від інших підходів, покладено структурно-параметричне поєднання інформаційних потоків щодо стану, умов та ризиків їх функціонування з подальшою аналітичною обробкою. Запропонований підхід дозволить посилити наукову аргументацію прийняття тактичних та стратегічних рішень учасниками України щодо забезпечення економічної безпеки в межах своїх компетенцій. Встановлено, що прикладна реалізація розробленого підходу має базуватись на використанні сучасних цифрових технологій для її автоматизації, що дозволить вирішити проблему спрощеного доступу до результатів моніторингу всіх зацікавлених осіб. Вказані пропозиції будуть ефективними не тільки у площині розробки стратегії забезпечення економічної безпеки України, а також є корисними для формування суспільного сприйняття важливості екологізації України країни. Запропонований підхід є актуальним в умовах запуску ринку землі, оскільки відсутність ефективних інструментів контролю за землекористуванням призведе до нарощення антропогенного та технологічного навантаження на земельні ресурси та сприятиме масштабуванню економічних проблем в країні.

Ключові слова: національне господарство, економічна безпека, моніторинг, розвиток.

В статті обосновані переваги використання моніторингу як інструмента управління еколого-економічної

безпекою України. Представлена теоретична декомпозиція системи моніторингу економічної безпеки України, в основу котрої, в отличие от других подходов, положено структурно-параметрическое сочетание информационных потоков относительно состояния, условий и рисков их функционирования с последующей аналитической обработкой. Предложенный подход позволит усилить научную аргументацию принятия тактических и стратегических решений участниками Украины по обеспечению экономической безопасности в пределах своих компетенций. Установлено, что прикладная реализация разработанного подхода должна базироваться на использовании современных цифровых технологий для ее автоматизации, что позволит решить проблему упрощенного доступа к результатам мониторинга всех заинтересованных лиц. Указанные предложения будут эффективными не только в плоскости разработки стратегии обеспечения экономической безопасности Украины, а также полезны для формирования общественного восприятия важности экологизации Украины страны. Предложенный подход актуален в условиях запуска рынка земли, поскольку отсутствие эффективных инструментов контроля за землепользованием приведет к наращиванию антропогенной и технологической нагрузки на земельные ресурсы и будет способствовать масштабированию экономических проблем в стране.

Ключевые слова: национальное хозяйство, экономическая безопасность, мониторинг, развитие.

УДК 338.43:330.34

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct47-36>

Ружицький І.Ю.

кандидат економічних наук
Національний університет
«Чернігівська політехніка»

Ruzhitsky Ihor

Chernihiv Polytechnic National University

The article substantiates the advantages of using monitoring as a tool for managing environmental and economic security of Ukraine. The theoretical decomposition of the economic security monitoring system of Ukraine is presented, which, unlike other approaches, is based on a structural-parametric combination of information flows on the state, conditions and risks of their operation with further analytical processing. The proposed approach will strengthen the scientific argumentation of tactical and strategic decisions of the participants of Ukraine to ensure economic security within their competences. It is established that the applied implementation of the developed approach should be based on the use of modern digital technologies for its automation, which will solve the problem of simplified access to the monitoring results of all stakeholders. These proposals will be effective not only in the development of a strategy for economic security of Ukraine, but also useful for the formation of public perception of the importance of greening Ukraine. The proposed approach is relevant in the context of the launch of the land market, as the lack of effective tools for land use control will increase the anthropogenic and technological burden on land resources and contribute to the scale of economic problems in the country.

Key words: national economy, economic security, monitoring, development.

Постановка проблеми. Аналіз сучасного стану механізму регулювання економічної безпеки України на практиці можна вважати стратегічним напрямом, дія якого спрямована на визначення рівня економічної безпеки України та відповідності його стану світовим тенденціям в регулювання аграрним сектором. Даний підхід до дослідження регулювання економічної безпеки України передбачає виконання комплексу заходів, до яких належать: по-перше, системно-структурний аналіз, проведений для виявлення складових механізму регулювання та відносин координації та субординації між ними (з'ясування моделі регулювання); по-друге, функціональний аналіз сучасного стану нормативно-правового забезпечення економічної безпеки України у

напрямку визначення повноти виконуваних функцій та узгодженості дій; по-третє, аналіз організаційної будови органів регулювання аграрним виробництвом, що дає відповіді на питання її відповідності виконуваним функціям та моделі регулювання економічної безпеки, тобто його інституційне забезпечення; по-четверте, аналіз впливу зовнішнього і внутрішнього середовища на функціонування відповідних управлінських структур, що мають відношення до регулювання економічної безпеки України в сучасних ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженнях вітчизняних вчених, присвячених проблемам державного регулювання економічної безпеки України в більшій мірі досліджується

стан речей, що склався в даній сфері і в меншій мірі надаються пропозиції з її удосконалення. Управлінські аспекти державного регулювання економічної безпеки України розроблялися у працях В. Борщевського, О. Манойленка, А. Никифорова, В. Русана, П. Саблук, М. Скорик, А. Черепа та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій літературі немає єдиного підходу щодо структуризації підходів, які впливають на формування державної політики забезпечення економічної безпеки України.

Метою статті є дослідження переваг використання моніторингу як інструменту управління економічною безпекою України.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняний аграрний сектор з точки зору екологізації своєї діяльності перебуває на початковому етапі розвитку та не дотримується балансу між економічним розвитком та екологічною безпекою. Це, в свою чергу, створює перешкоди на шляху до рівноправної та успішної інтеграції в аграрний простір країн Європейського Союзу.

Критично-прикладне осмислення зарубіжної практики забезпечення економічної безпеки аграрного сектора дозволило зробити висновок, що вона сукупності взаємоузгоджених і взаємодоповнюючих механізмів, дія яких спрямована на всеохоплюючу підтримку (пряму та непряму) екологізації всіх видів економічної діяльності та організацію системного моніторингу встановлених економічних вимог. Свою ефективність довели кілька підходів до організації такого моніторингу, зокрема: використання сукупності простих кількісних показників, що характеризують складові еколого-економічної безпеки та легко порівнюються з подібними показниками в інших країнах; прості у розрахунку індикатори економічної безпеки, але для їх співставлення необхідним є корегування; індикатори, методика розрахунку яких враховує специфіку та вимоги окремої країни (для порівняння потрібне експертне опрацювання отриманих результатів). Оцінка отриманих результатів за всіма окресленими підходами здійснюється у розрізі поточного стану, виконання цільових показників, задоволення інтересів бізнесу, держави, суспільства.

Отримані результати були взяті за основу для обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо модернізації підходів до формування нормативно-правових та організаційно-економічних підстав дотримання економічних вимог аграрним сектором при здійсненні своєї економічно-господарської діяльності. На рис. 1 наведено графічне представлення вихідні положення змісту та структура системи моніторингу економічної безпеки України.

Відзначено, що вибір варіативності показників, що характеризують кожен з окреслених напрямів залежить від їх статистичної доступності, національної специфіки та умов ведення України. Групування показників та їх наповнення може бути розширено

відповідно до появи нових завдань, цілей та викликів забезпечення економічної безпеки.

Запропонований підхід вирізняється включенням до його структури таких важливих груп показників: здоров'я та рівня життя сільського населення; показників, що характеризують антропогенне та технологічне навантаження на навколишнє середовище у розрізі різних типів аграрних підприємств (агрохолдинги, фермерські господарства, індивідуальні господарства). Саме такий підхід дозволяє генерувати необхідний інформаційний масив даних для всіх груп стейкхолдерів для прийняття тактичних та стратегічних рішень щодо забезпечення економічної безпеки в межах своїх компетенцій.

Оперативна інформація у розрізі наведених груп показників слугуватиме інформаційною основою для розробки стратегії забезпечення економічної безпеки України, дозволить ідентифікувати проблемні питання та зосередити увагу на пошуку резервів раціоналізації використання природних ресурсів задля їх збереження для майбутніх поколінь без зниження економічних результатів, сприятиме інноватизації України. Також запропонований підхід є актуальним в умовах запуску ринку землі, оскільки відсутність ефективних інструментів контролю за землекористуванням призведе до нарощення антропогенного та технологічного навантаження на земельні ресурси та сприятиме масштабуванню економічних проблем в країні.

Прикладна реалізація розробленого підходу має базуватись на використанні сучасних цифрових технологій для її автоматизації, що дозволить вирішити проблему спрощено доступу до результатів моніторингу всіх зацікавлених осіб. Вказані пропозиції будуть ефективними не тільки у площині розробки стратегії забезпечення економічної безпеки України, а також є корисними для формування суспільного сприйняття важливості екологізації України країни.

Висновки. За результатами системного моніторингу стану економічної безпеки України було ідентифіковано низку проблем, зумовлених специфічними умовами нестабільного внутрішнього та зовнішнього середовища, які слід враховувати при формуванні стратегічних орієнтирів забезпечення економічної безпеки України. При аналізі зовнішніх факторів, які впливають на еколого-економічну безпеку господарюючих суб'єктів, виокремлено макроекономічні, регіональні, видові та ринкові чинники регулювання. Даний підхід дає можливість оцінити на різних рівнях тенденції функціонування України та сучасний стан його економічної безпеки, а також спрогнозувати подальший його розвиток в ринкових умовах. Внутрішнє середовище формується відповідно до технології та організації виробництва, його інфраструктури, рівня розвитку економіки та менеджменту виробництва, кваліфікаційного рівня трудового потенціалу, корпоративної культури, менталітету власників тощо.

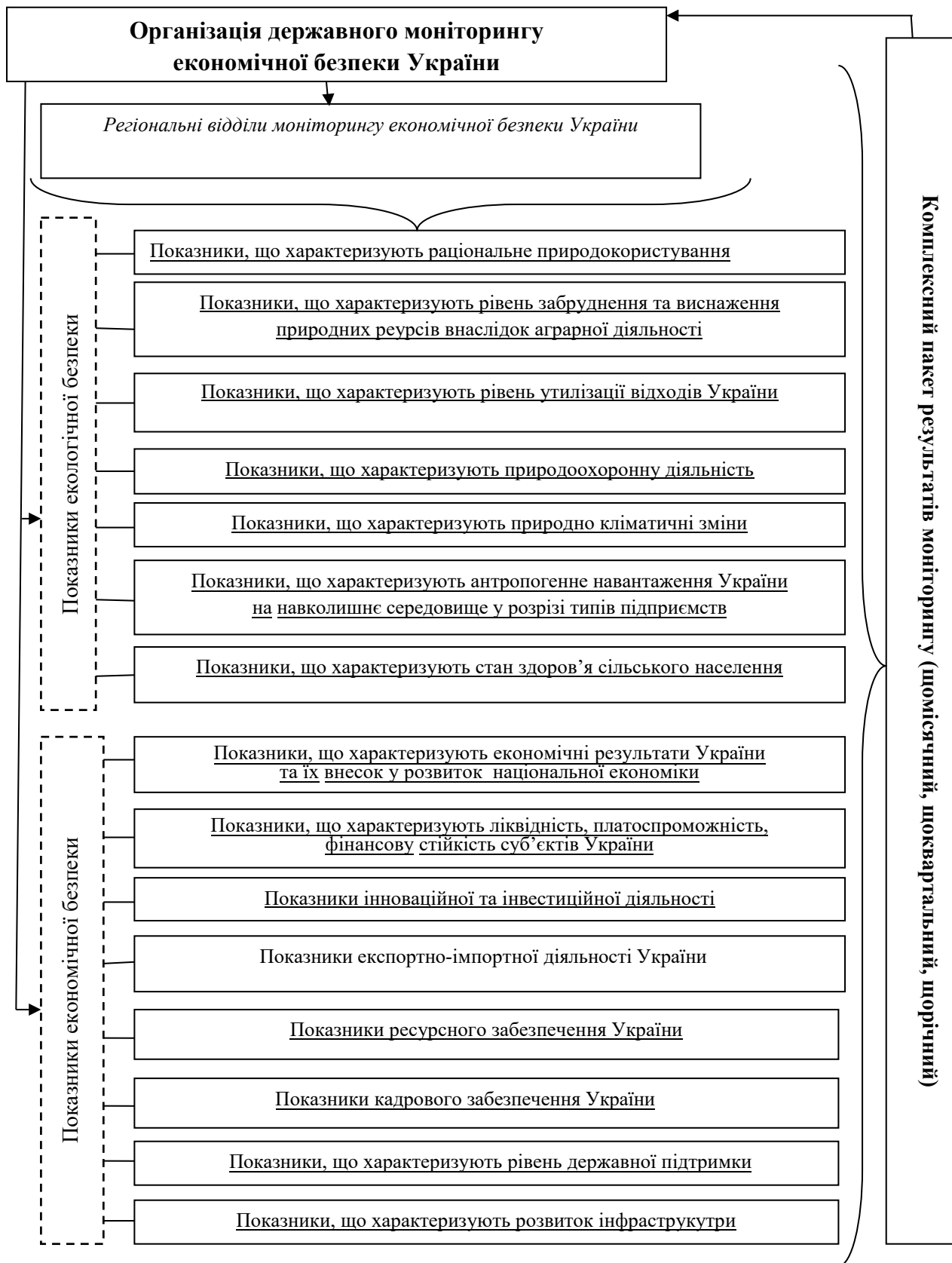

Рис. 1. Графічна формалізація структури системи моніторингу економічної безпеки України

Джерело: розроблено автором

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. 397 с.
2. Дергачев В.А. Новые формы международной экономической регионализации. *Економічні інновації*. 2014. Вип. 57. С. 111–126.
3. Гриник І.В. Проблеми і перспективи наукового забезпечення трансферу інновацій в АПК. Методичні підходи створення інновацій та трансферу об'єктів інтелектуальної власності у агровиробництво / під ред. В.П. Ситника, В.В. Кириченка. Харків, 2008. С. 16–20.
4. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу. *Економіка АПК*. 2007. № 12. С. 85–91.
5. Прахалад К.К. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності спільно з клієнтами. Київ : Вид-во Олексія Капусти (підрозділ «Агенція «Старт»), 2005. 258 с.
6. Портер М. Международная конкуренция. Москва : Междунар. отношения, 1993. 896 с.
7. Тарнавська Н. Новітні прояви конкуренції в суспільстві, яке базується на знаннях. *Економіка України*. 2008. № 2. С.4–16.
8. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ : науково-аналітична доповідь / під ред. В. Борщевського. Львів, 2017. 43 с.
2. Derhachev V.A. (2014). Novye formy mezhdunarodnoj jekonomicheskoy regionalizacii [New forms of international economic regionalization]. *Ekonomichni innovatsii* [Economic innovation], vol. 57, pp. 111–126. (in Ukrainian)
3. Hrynyk I.V. (2008). Problemy i perspektyvy naukovoho zabezpechennia transferu innovatsii v APK [Problems and prospects of scientific support for the transfer of innovations in the agroindustrial complex]. *Metodychni pidkhody stvorennia innovatsii ta transferu ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti u ahrovyrobnystvo*, pp. 16–20. (in Ukrainian)
4. Laiko P.A. (2007). Udoskonalennia innovatsiinoi diialnosti v APK – vymohy chasu [Improvement of innovative activity in agroindustrial complex]. *Ekonomika APK* [Economy of agroindustrial complex], no. 12, pp. 85–91. (in Ukrainian)
5. Prakhylad K.K. (2005). Maibutnie konkurentsii. Tvorenna unikalnoi tsinnosti spilno z kliientamy [Future of competition. Creating a unique value with customers]. Kyiv: Vyd-vo Oleksiia Kapusty (pidrozdil «Ahentsiia «Start»), 258 p. (in Ukrainian)
6. Porter M. (1993). Mezhdunarodnaja konkurencija [International Competition]. Moscow: Mezhdunar. otnoshenya, 896 p. (in Russian)
7. Tarnavska N. (2008). Novitni proiavy konkurent-sii v suspilstvi, yake bazuietsia na znanniakh [The latest manifestations of competition in a knowledge-based society]. *Ekonomika Ukrainy* [Ukraine economy], no. 2, pp. 4–16. (in Ukrainian)
8. Potentsial rozvytku i perspektyvy vidrodzhennia silskykh terytorii v umovakh suchasnykh reform: nauko-vo-analitychna dopovid (2017) [Development potential and prospects for the revival of rural areas in the context of modern reforms: scientific and analytical report] / pid red. V. Borshchevskoho. Lviv, 43 p. (in Ukrainian)

REFERENCES:

1. Zianko V.V. (2008). Innovatsiine pidpriemnytstvo: sutnist, mekhanizmy i formy rozvytku [Innovative entrepreneurship: the essence, mechanisms and forms of development]. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia, 397 p. (in Ukrainian)